

Bělohradské listy

Časopis Bělohradu a okolí

Vydáno 22. 6. 2007 • Ročník VII • Cena 14,- Kč

Léto /2007

Nalezenec

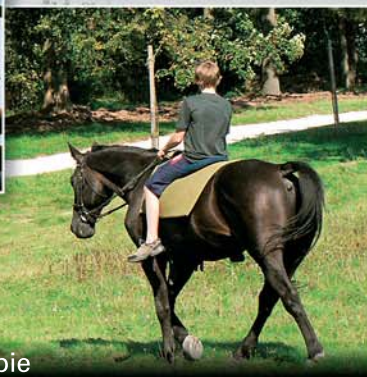
U Nechanických na H. N. Vsi

Zdravotník zámekého parku

Vyhližím pána

Hipoterapie

Spokojený Bard

Strážce
zámekého parku

Zajatec Javorky

V lánech u Blažkových

Objektivem
Bělohradských listů
Žijí mezi námi

**BĚLOHRADSKÉ
LISTY 1to/2007**

Časopis Bělohradu a okolí

- 2 **OBJEKTIVEM
BĚLOHRADSKÝCH LISTŮ**
- 3 **FEJETON (JIRÍ SEHNAL)**
- 4 **LÁZEŇSKÝ RESORT
STROM ŽIVOTA (PETR TROJAN)**
- 5 **OKRESNÍ KOLO SVOJSÍKOVA
ZÁVODU (JIRÍ PODLIPNÝ)**
- 6 **CO ZBYLO Z OKROUHLÉ
(JOSEF ŠPŮR)**
- 7 - 8 **SPIRITISMUS A VEGETARIÁNSTVÍ
(ANDREA HUDÁKOVÁ)**
- 9 **MATYÁŠ BERNARD BRAUN
V MILETÍNĚ (ANTONIE VANIŠOVÁ)**
- 10 - 11 **PREDIKÁT KRYŠTOFA HARANTA
(ZDENĚK PRCHAL)**
- 12 - 13 **BOHUMIL HRABAL
A LÁZNĚ BĚLOHRAD
(PAVEL ŠUBR)**
- 14 - 15 **KONEC CESTÁŘŮ V BĚLOHRADĚ
(JIRÍ SEHNAL)**
- 16 - 17 **POVODNĚ NA BĚLOHRADSKU
(JOSEF ŠPŮR)**
- 18 **PROUTĚNÉ ŘEMESLO
(ANTONIE VANIŠOVÁ)**
- 19 **DVĚ POVÍDKY
(VĚRA ČEPKOVÁ - MUDROCHOVÁ)**
- 20 **VOLEJBALOVÁ
PĚTASEDMDESÁTKA
(EDUARD ČELIŠ)**
- 21 **DĚTSKÉ SPORTOVNÍ ODPOLEDNE
(EDUARD ČELIŠ)**
- 22 **PŘEDSTAVUJEME NOVOU
AUTORKU ZUZANU RŮŽIČKOVOU
(EDUARD ČELIŠ)**
- 23 **KALAMITA V BRTVI A DOLNÍM
JAVOŘÍ (LADISLAV STUHLÍK)**

FOTOGRAFIE NA OBÁLCE

STR. 1 - VÁCLAV LEJDAR:

BRUSLAŘKY S KOČÁRKY

STR. 24 - PAVEL JANÁK:

BĚŽECKÉ ZÁVODY

**DALŠÍ ČÍSLO
BĚLOHRADSKÝCH LISTŮ VYJDE
27. 7. 2007**

Bělohradské listy

Vydává Město Lázně Bělohrad

Vychází jako dvouměsíčník

Redakční rada: Ladislav Stuhlík (šéfredaktor), Eduard Čeliš, Hana Friedrichová, Svatopluk Hrnčíř, Josef ŠpŮr, Ing. Pavel Šubr, Mgr. Antonie Vanišová, Ing. Lenka Víchárová.

Povoleno MK ČR pod č. E 10901

Adresa: Město Lázně Bělohrad

Městské kulturní středisko,
Barákova 3, 507 81 Lázně Bělohrad

Telefon: 493 792 208, Fax: 493 792 484

E-mail: mks@lazne-belohrad.cz

Grafika, sazba a tisk: tiskárna ARPA,

Kotkova 792, Dvůr Králové n. L.

MUŽ, KTERÝ KÁCEL STROMY

Bylo poledne, slunce zářilo v zenitu a jeho paprsky téměř kolmo dopadaly na vyprahlou mýtinu. Rozžhavený vzduch znehybněl v bezvětří ztraceného údolí řeky Javorky, nad níž se klenul strmý sráz smrkového porostu. Muž asi padesátiletý tam kácel stromy, jejichž kmeny po odvětvení přibližoval dolů k cestě. Jeho čtyřnohý pomocník se jmenoval Norik, statný „chlaďas“ stejnojmenného plemene, jenž se po stráni pohyboval s kamzíčí obratností a chladnokrevnou jistotou. Kromě standardního *hyjé, hot, čehý a prrr*, používal ten člověk ještě několik zvláštních výrazů, kterým jsem narozdíl od zvířete nerozuměl. Své příkazy však nevykřikoval jako jiní dřevorubci na celý les, ale mluvil velmi tiše, přesto zvíře rozumělo každému jeho slovu. Člověk, les a kůň v dokonalé rovnováze, respektující jeden druhého. Když posléze padl poslední smrk, muž zauzdil Norika u stromu, usedl na pařez nad cestou a zahleděl se do bukového porostu opodál. Vystoupil jsem ze stínu planého trnovníku akátu, potichu jsem pozdravil a dodal: „Horko, co?“

Norik sebou trhl, odrfl si a muž se ohlédl. „Jo, horko,“ přítakal a prstem ukázal na vedlejší pařez: „Posaďte se!“ Sedl jsem si. Kůň okusoval mladé smrkové větvičky a svou oháňkou, stejně hustou jako jeho hřívá, odháněl mouchy a komáry a vyvolával alespoň lehounké záchvěvy nehybného vzduchu. A pak, jako by ten muž četl moje myšlenky, odpovídal mi na otázky, které mi vířily v hlavě jako vrabci v břechánu. Mluvil pomalu a potichu, po tvářích mu stékaly pramínky potu vonícího solí a pryskyřicí. Byl do hněda osmahlý, holou hlavu opálenou do mahagonova lemovaly řídké bílé vlasy, připomínající chmýří odkvetlé pampelišky. Suché jehličí se ve slunečním svitu zabarvilo odstínem roztavené medí a muž tiše pokračoval:

„Výcvik koně pro práci v obtížném terénu, stejně jako způsob mýcení a obnovy sečí, není to nejdůležitější. Nejdůležitější je to, aby člověk porozuměl lesu a aby respektoval hierarchii hodnot. Aby si na každém svém kroku uvědomoval, že nejvyšší stojí vždy příroda, les. Protože les, stejně jako každý strom, má duši. Stejně jako člověk, jako kůň. Bez duše by byla příroda pouhou hmotou. Dřevní masou, kůrou, svaly, kostmi, kůží. Pochopit les a naučit se mu rozumět je mnohem těžší nežli kácet stromy a stahovat kmeny do údolí. Proto je stejně důležité, aby člověk porozuměl i koni, protože bez koně by v tomhle terénu nesvedl nic. Stejně tak kůň bez člověka. Oba jsou na sobě závislí, oba jsou závislí na lese. Les je svébytný a nepotřebuje jednoho ani druhého. Takže pokud už člověk vkročí do lesa, aby z něj těžil, měl by se chovat slušně, ohleduplně a pokorně. A tomu se musí naučit, neboť kůň to má v krvi. Pro člověka by měl být les dochovaným dědictvím a závazkem pro budoucnost. Koni je to jedno, protože nezná pojmy dědictví ani budoucnost. Žije jako mnoho lidí, jejichž jedinou vírou je příští den. Kůň se nesnaží pochopit les, nýbrž člověka. Člověk musí pochopit oba. Protože bez lesa a bez koně by sice byl člověkem, nikoli však dřevorubcem...“

Přerušil jsem ho. „Mluvíte spíš jako filosof a básník nežli jako dřevorubec?“

Neodpověděl.

Po chvíli pohlédl na dvě opodál ležící klády: „Vidíte?“ ukázal prstem na příčný řez smrkového kmenu. „Z letokruhů můžete vyčíst celý život stromu. Oba kmeny jsou stejné, ale ten vlevo má kruhy řidší. Rostl tedy rychleji. Vedle pak vidíte strom, jehož letokruhy jsou hustší, rostl tedy pomaleji. Letokruhy jsou historickým kalendářem stromu. Přitom každý strom, stejně jako člověk, je originálem, je dílem božím. Avšak člověk sám originály nevytváří. I ten největší génius dělá jen kopie... více či méně zdařilé kopie přírody, které čím dál tím víc ubližuje...“

Pak zvedl hlavu, podíval se do slunce a odmlčel se. Nastalo ticho.

Chtl jsem něco říct, ale nějak mi vyschlo v krku. Po chvíli vstal muž z pařezu, otřel si čelo a se slovy *ejn sof* odvázel Norika od stromu. Kůň se rozběhl do svahu, postraňky se napnuly, kovová rozpěrka zajiskřila o kámen, a muž, pevně svíraje otěže, vlál za ním jako prádlo ve větru.

Jediný pohyb tu nebyl nadbytečný, nic v té souhře nebylo navíc.

Jediný krok, jediný pohyb paže, stopa kopyta, jediné slovo či gesto.

Jediné, co tu bylo navíc, jsem byl já.

Vstal jsem proto z pařezu, a tiše, aniž bych se s tím člověkem rozloučil, seběhl jsem dolů do údolí a po zeleném břehu řeky se zvolna ubíral k domovu, nad nímž pomalu zapadalo obrovské rudé slunce.

Co se skrývá pod poetickým názvem Lázeňský resort STROM ŽIVOTA

Již několik týdnů procházím kolem postupně mizějícího objektu penzionu Pardoubek a kladu si otázku „co se zde děje, co se chystají lázně vybudovat na okraji svého areálu a co to bude znamenat pro budoucnost lázní i města“.

Protože jsem nemírně zvědavý, zeptal jsem se přímo předsedkyně představenstva Anenských slatiných lázní MUDr. Jitky Ferbrové

Areál bývalého penzionu Pardoubek jsme získali do majetku lázní minulý rok a nějakou dobu trvalo, než se ujasnily představy o tom, co zde vybudovat. To, že nelze zrekonstruovat penzion v původní podobě, bylo zřejmé již od počátku. Proběhla řada schůzek a jednání, bylo připraveno několik projektů a nakonec jsme došli k závěru, že na místě bývalého penzionu vybudujeme nový lázeňský resort.

Opakovaně se setkáváme se zájmem klientů z Čech i ze zahraničí o pobyt s nadstandardním ubytováním a nadstandardními službami. A právě tyto požadavky by měl splňovat nový lázeňský resort STROM ŽIVOTA.

Předpokládáme, že se nám podaří vytvořit zajímavý komplex, který zajis-

Počítačová simulace

tí pro naše klienty čtyřhvězdičkový hotel s prostornou stravovací částí, moderní balneoprovoz, který bude prostřednictvím vnitřní kolonádní chodby komunikovat s celou budovou, zajímavé wellness centrum s další oázou krásy a zdraví a příjemný bazén, který však nebude tak prostorný jako ten stávající.

V tomto lázeňském objektu bude umístěno 150 lůžek ve dvoulůžkových pokojích a několika apartmánech. Po-

koje jsou umístěny v hlavní budově ve vyšších patrech tak, aby nabízely příjemný pohled na areál lázní a bohatou zeleň parků. Každý pokoj má svůj balkon, takže doufám, že i kuřákům poskytneme dostatečné zázemí v ryze nekuřáckém zařízení.

Co se týče klientely, předpokládáme, že se zde bude pohybovat klientela z řady zemí. Nejde o zařízení, které by bylo určeno výhradně cizincům. V současné době jednáme s cestovními agenturami z Evropy i z mimoevropských zemí a očekáváme i velký zájem tuzemských samoplátců. Naplnit tak velký lázeňský resort není snadné, proto vyvíjíme různé aktivity tak, abychom vytvořili zajímavé podmínky pro náročnější klientelu.

Je zřejmé, že v budoucnu přijmeme okolo stovky nových zaměstnanců, což určitě přinese některá pozitiva i městu a okolnímu regionu. Zároveň se těšíme, že různorodá klientela přinese i zvýšený zájem o město a jeho okolí a doufáme že tím posílíme i možnosti podnikání v našem regionu.

STROM ŽIVOTA chceme uvést do provozu na přelomu roku 2008/2009 a doufáme, že se nám podaří vytvořit přitažlivé a zajímavé zařízení v lázeňském městě Lázně Bělohrad.

Počítačová simulace

Bělohradští skauti

uspořádali okresní kolo Svojsíkova závodu 2007

Z pověření Okresní rady Junáka se v sobotu 12. května v našem skautském středisku „Na Plácku“ konalo okresní kolo Svojsíkova závodu. Zúčastnilo se 12 čtyř až osmi členných hlídek ze skautských středisek Jičína, Nové Paky, Hořic a Lázní Bělohradu. Letošní ročník byl zlomem v tradici Svojsíkova závodu. Konal se podle zcela nových pravidel, byla změněna většina disciplín a pořadatelé mají volnost k jejich přesné specifikaci. Nyní je možné do závodu zařadit i vyhledávání na internetu, obsluhu technického zařízení dle návodu, řešení krizových situací, týmové řešení problému a pod. Závod se přizpůsobuje době, morseovka a šifrování již nejsou aktuální. Náročná trať v délce 5 km se sedmi stanovišti a dalších pěti ve středisku vedla po Popluži, Hůrou a podle Javoroky v Horní Nové Vsi. V kategorii skautů zcela přesvědčivě zvítězila družina Bizoni II z Jičína a v kategorii skautek družina Labutě z Jičína. Spolu s družinami na druhém místě postoupily do krajského kola. Bělohradským skautům a skautkám se moc nedařilo. Obsadili shodně pátá místa. Družiny na prvním

až třetím místě v každé kategorii dostaly hodnotné ceny a „medaile“ v podobě velkých zdobených koláčů z pekárny pana Rýdla. Zdařilý závod, pěkné prostředí, pěkné ceny a nádherná atmosféra.

Ještě jeden zajímavý pohled do historie. První celostátní kolo Svojsíkova závodu se konalo v září 1946 v Praze a navazovalo tak na skautské závody z první republiky. Závod byl pojmenován podle zakladatele československého skautingu Antonína Benjamína Svojsíka. K dalšímu závodu, který se měl konat v roce 1948, však již nedošlo. Skautská činnost byla zakázána. Po 23 letech byl závod obnoven. V roce 1969 po postupových okresních a krajských kolech bylo v září v Praze uspořádáno celostátní kolo, pro skautky z Lázní Bě-

lohradu historicky úspěšné. Ze svého cíle „nebýt poslední“ hlídka číslo 29 (velitelka Hana Dufková, Hana Menčíková, Jaroslava Bajerová, Zorka Hanušová, Iva Holubová a Jarmila Altmanová) z 19 ti hlídek nakonec byla první v republice před skautkami z Ostravy a Brna. To nečekal nikdo.

Vítězná hlídka z roku 1969

Co zbylo z Okrouhlé

Tam, kde nedaleko Svatojanského Újezda zemědělská farma Okrouhlík se nachází a za ní více k severu stejnojmenný les se prostírá, tam v dolíku mezi nimi již za krále Václava IV. vesnička Okrouhlé ponejprv v historii se připomíná. Tehdy v r. 1392 se podle ní píše vladýka Šimon z Okrouhlého. Nebyla to vesnička nikdy moc významná, natož bohatá, byla spíše jen malá o několika staveních a jak samo její pojmenování napovídá, zřejmě do kruhu byla založena. Ukryta v dolíku byla tak chráněna od severu k jihu souvislým obloukem strání s lesem, k východu pak byla otevřena do kraje k Bělohradu. Podle tradice byla vedle na kopci Bačalka dřevěná tvrz, kterou vladýka Šimon obýval a pokud existovala, dávno již beze stopy zanikla. Přes Okrouhlé cesta z Mlázovic a Újezda do Hřídlece vedla a ta se zde při vší cestou z Chotče na Novou Ves a na Bukovinu křížila. Některé části těchto cest jsou již dávno rozorány a na pole přeměněny, některé se však dodnes jako lesní a nebo polní úvozové cesty zachovaly a původní směr naznačují. A protože od Hostinného přes Bukovinu k Mlázovicům je nejpřímější směr právě po cestě přes Okrouhlé, nebudeme daleko od pravdy s tvrzením, že i Okrouhlé bylo r. 1424 průchodem husitských houfů již slepého Jana Žižky počteno, když svoji trestnou výpravu proti vladýkovi Černínovi do Mlázovic vedl.

Od poloviny 16. st. pak Okrouhlé spolu s Hřídlem bylo v majetku vladýckého rodu Kulů z Chotče a součástí zboží chotečského. Tak tomu bylo až do r. 1592, kdy Jan Jiřík Kule statek Chotěč prodal a jen Okrouhlé s dvorem a ves Hřídlec si ponechal. Tehdy byla, snad přímo v panském dvoře, postavena druhá, možná již zděná tvrz a celý tento majetek v r. 1606 po smrti otce zdědila dcera Marjána, provdaná Jestřibská z Rýzemburka. A protože sestra jejího manžela Karla Jestřibského Anna Ozána byla provdaná za Petra Škopka, pána na Bělohradě, byly tak oba rody sešvagřeny. U Jestřibských na tvrzi v Okrouhlé přespal v lednu r. 1628 polská šlechtič-

na Kristina Poniatowská spolu s manželkou Václava Záruby z Hustířan a vším doprovodem, když se vracela z Jičína od Albrechta Valdštejna zpět na zámek do Horní Branné. Kristina byla mladá, duševně nemocná prorokyně, která žila na zámku u paní Zárubové v Branné u Jilemnice a která při záchvatech mívala vidění. Vidění si sama zapisovala a věřil jim i J. A. Komenský. Prorokovala různým národům a knížatům, též i Albrechtu z Valdštejna, za nímž v Jičíně byla a kterého listem o brzkém jeho pádu se snažila varovat. Ves Okrouhlé s Hřídlem ještě v r. 1628 koupil Albrecht z Valdštejna, připojil je k bělohradskému panství a od té doby nadále byly osudy Okrouhlé až do století dvacátého spojeny s Bělohradem.

Vesnička byť s jizvami přežila válku třicetiletou a po ní až do svého zániku měla mimo dvora převážně 3, nikdy více jak 4 stavení. Právě odtud z „Vokrouhlé“ vyšel rod Vokrouhlečských, kteří po vesničce i své příjmení získali a nestor jedné z větví rodu Jan Jiří Vokrouhelský (jak se původně psali) byl i prvním rychtářem v H. N. Vsi, připomínaný na usedlosti čp.11 (dnes Hartmanovi) v r. 1651. Potomstvo tohoto rodu bylo druhdy na Bělohradsku velmi rozmnoženo a jako zámožní sedláci horního a prostředního dílu na selských usedlostech hospodařili. Ještě dnes potomci tohoto rodu žijí v Lánech. Odtud ze dvora vyšel starobylý rod původně panských ovčáků Kráčmarových, jejichž předek již v r. 1632 v Šárovcově Lhotě byl zaznamenán. Ti též ve své době na Bělohradsku byli značně rozmnoženi, v mnoha případech kovářské i uzařské řemeslo provozovali a i jejich příjmení se do současnosti v Bělohradě a i na Horním Javoří čp. 3 dochovalo.

Zde v Okrouhlé na největším statku čp. 2 hospodařil a odtud se rozmnožil rod Špátů, jejichž prvním, v polovině 17. st. zaznamenaným předkem byl bělohradský kantor a zároveň opilec Václav Šalamoun Špáta. Tento rod druhdy 3 ze 4 okrouhlečských usedlostí držel a pozdější potomci na různých místech

Bělohradska a okolí žili a ještě v současnosti žijí. Jeden z potomků Josef (*1842) se jako prostý voják bitvy u Hradce Králové dne 3. 6. 1866 zúčastnil a schován v rákosí některého z rybníků svůj život uchránil. Nutno připomenout i jeho potomka, významného újezdeckého rodáka z čp. 1 a důstojníka praporečnické armády Josefa Špátu (*1916), který za 2. sv. války s krycím jménem Spitzer nebo Hela se zasloužil o přímé radiové spojení slovenského odboje s Londýnem a který jako zpravodajec odboje působil až do samého konce války. Po válce jako ředitel bratislavské firmy pro zahraniční obchod byl komunistickým režimem v r. 1951 zatčen a na základě vykonstruovaných obvinění ze zločinu vojenské zrady, velezrady, špionáže a dalších deliktů následně na 12 let odsouzen. V r. 1966 byl pak plně rehabilitován.

Nu a poslední rod v této vsi od začátku 19. století na čp. 3 usazený byl rod Vydrových. A co říci o nich? Snad jen to, že první z nich, chalupník František, se přistěhoval ze Žďáru u Jilemnice a že mnozí z jeho potomků potvrzovali latinské *nomen omen* a jsa věrni svému jménu cizí majetek jen v pramalé účtě měli a vůči němu se spíše jako „vydry“ chovali. Tak např. poslední z nich Antonín Vydra (*1840) se svojí manželkou Antonií a i dcerou, tehdy patnáctiletou Emílií, byli všichni v r. 1893 okr. soudem v N. Pace pro krádež odsouzeni na 48 hodin vězení a i další potomci ještě začátkem století příštího hřešili obdobně. Antonín Vydra zemřel v r. 1910 a v chalupě zůstala vdova po něm s dcerou. Chalupa jako předposlední z celé vesničky v r. 1912 vyhořela, nebyla již obnovena, a právě s požárem chalupy Vydrových je spojena následující příhoda. V „sednici“ u Vydrových již léta čas odměřovaly „kukačky“, a tak tomu bylo i tehdy, když se do hájovny čp. 4 v sousedství v září r. 1911 přistěhoval hajný Bohumil Ulrych s rodinou. Jeho sedmiletý synek Bohumil kukačky sousedů tak obdivoval a do kukaččího ptáčka v nich byl natolik zamilovaný, že když u Vydrových hořelo a dospělí

Zde stávalo Okrouhlé

zachraňovali dobytek a ostatní cennější věci, on bez bázně vběhl do chalupy, sundal hodiny, vběhl s nimi před chalupu a tak je před ohněm uchránil. A Vydrová mu za tento statečný čin hodiny darovala. Hodiny pak u hajného na hájovně čestné místo zaujímaly, stejně tak tomu bylo u již dospělého Buhumila, pak hodiny dostal synovec Václav Kozel z Lánů a nyní stejně důstojné místo u stejnojmenného syna v Heřmanicích zaujímají.

Poslední stavení osady čp. 4, které po Ulrychovi hajný Mařátko se svojí rodinou obýval, zůstalo tak osamoceno pod lesem a též v r. 1926 vyhořelo. Hajný se s rodinou odstěhoval na hájenku do Dobše a studna k hájence patřící byla odstřelena koncem let padesátých minulého století. To proto, aby do ní traktory JZD nepadaly.

Dnes již nic bývalou osadu nepřipomíná a není ani náznaku, že kdysi zde jakási osada vůbec byla a jistě více jak 500 let přetrvala.

Jediná dcera hajného Mařátka Marta (*1916) prov. Fejfarová z Mlázovic, zemřela před pár lety jako poslední z těch, kdo se kdy v Okrouhlé narodili, a tak jen staré kukačky na čestném místě obývacího pokoje domu čp. 36 manželů Kozlových v Heřmanicích visící jsou mementem na zaniklou osadu Okrouhlé a jen tím jediným, co po ní zbylo.

Spiritismus a vegetariánství

Tradice provozování komunikace s duchy zemřelých je velmi stará, pokud ovšem mluvíme o novodobém spiritismu, myslíme tím hnutí šířící se do Evropy z Ameriky v polovině 19. století v souvislosti se zážitky sester Foxových (12 a 15 let), které popisují, že slyšely ve svém domě zvláštní klepání a kroky. Vypracovaly prý časem systém komunikace s duchy, díky němuž od nich mohly (při vzájemném spojení rukou na stolečku) získávat podrobná sdělení. Dnes se o spiritismu často mluví již jen v souvislosti s výstavami mediálních obrazů, spiritistické hnutí v Československu však vyvíjelo mnoho různých jiných aktivit a ve své době sehrálo poměrně významnou roli i v popularizaci zdravého životního stylu.

Spiritisté chtěli žít v souladu s přírodou, toužili být „novými“ lidmi a vytvořit tak nový, lepší svět. Byli přesvědčeni, že pokud lidé přestanou konzumovat maso, očistí se od „hrubých“ živočišných vlivů a nebudou již schopni žádného násilí ani špatných myšlenek. Ruku v ruku s propagací vegetariánství jako prostředku k očistě těla i ducha šel i boj proti alkoholu a cigaretám. Tento požadavek se promítl i v přísných nárocích na členy spiritistických spolků: podle stanov se řádným spiritistou mohl stát pouze abstinent, nekuřák a vegetarián. Dalším požadavkem byla bezkonfesijnost - spiritista neměl být členem žádné církve. Spiritistické spolky kladly také velký důraz na mravní život svých členů a nepřekvapí nás v této souvislosti ani nový postoj ke zvířatům - jejich zabíjení bylo pro spiritisty násilným zasahováním do přirozeného vývoje věcí.

Ze spolkových periodik, ale i ze zpráv v jiném dobovém tisku se dovídáme, jak byl tento nový životní styl, propagovaný postupně již od konce 19. století, v době první republiky stále více populární: zakládaly se nové abstinentní, nekuřácké a vegetariánské jídelny a byly hojně navštěvované. V Kamenickém Šenově byla dokonce otevřena vegetariánská ozdravovna.

Aby se však mohlo vegetariánství uvést plně do praxe, muselo se v první řadě změnit hospodaření domácností - a zde přicházejí ke slovu a činu ženy, na jejichž ochotě připravovat výhradně bezmasou stravu vlastně celé vegetariánské hnutí stálo. Tomuto novému požadavku na změnu jídelníčku přišla ženám již v roce 1908 na pomoc „První česká vegetařská kuchařka“. Sbírka vyzkoušených předpisů ku přípravě chutných a zdravých pokrmů bez masa. Sestavila ji Ludmila Barthová, manželka lékaře Jaroslava Bartha, který byl velkým propagátorem zdravého životního stylu. Nás však bude v této souvislosti mnohem více zajímat, že svou vlastní vegetariánskou kuchařku měli i čeští spiritisté. Sestavila ji Marie Sezemská, manželka Karla Sezemského, nakladatele v Nové Pace, vůdčí osobnosti českých spiritistů.

Tato „Levná lidová kuchařka prostá masa (vegetariánská)“ je knížečka velikosti notýsku, má téměř 150 stran a obsahuje přes 270 receptů na přípravu zdravých bezmasých jídel. Vydána byla v Nové Pace v roce 1916, tedy v letech první světové války, a je velmi zajímavým a cenným dokladem toho, jak nápaditě a pestře mohl být - i s minimálními náklady - sestaven vegetariánský jídelníček podkrkonošských spiritistů. Máme tu recepty na polévky, bramborová, kukuřičná a moučná jídla, přípravu hub, vajec, „opečenek“ (karbanátků), různých omáček teplých i studených, salátů, luštěnin, zeleniny vařené, pečené i nakládané, také předpisy na přípravu námků, pudinků, cukroví a nápojů. Marie Sezemská prý byla vyhlášenou kuchařkou, a tak není divu, že si v doslovu své knihy povzdechne nad skromným obsahem své knihy: „Velká drahota a omezenost v potravinách omezily mne tou měrou, že velice mnoho pokrmů, které hodí se více pro panskou kuchyň, byla jsem nucena vynechat, neboť spisek tento má posloužit co nejvíce prosté, jednoduché domácnosti.“

Andrea Hudáková

Spiritisté nebyli na poli hnutí za zdravou životosprávu sami, jak jsme již viděli, ta tehdy byla hojně propagována i dalšími (nejen okultními) spolky či jednotlivci. Stejně tak tomu bylo i v boji proti alkoholismu; v rámci mohutného celosvětového protialkoholního hnutí se u nás v osvětě výrazně angažoval Československý abstinentní svaz nebo YMCA (Křesťanské sdružení mladých lidí).

Nové však bylo to, že na stránkách spiri-
tistického tisku i jiných „duševdných“ pe-
riodik začala být lidem doporučována
bezmasá strava jako alternativa, která má
kromě pozitivních účinků na tělo i velký pří-
nos pro duševní vývoj člověka. Vegetarián-
ství tak bylo doporučováno jako první krok
na cestě k mravnímu zdokonalení lidstva.

Upravená část přednášky „Spiritisté
v meziválečném Československu“, kte-
rá zazněla 24. března 2007 v Lázních
Bělohradě. Autorka článku a prof. Milan
Balabán děkují spolku Frič za milé po-
zvání a řediteli Základní školy K. V. Ra-
ise panu Jaroslavu Jiráskovi za ochotu
při technickém zajištění přednášky.

Z receptů Marie Sezemské

Z JARNÍHO KOŘENÍ POLÉVKA

„Na jaře uschováme natě potřebného koření, na příklad:
vopeneček planý, šťovík, mladounké kopřivy, natku jahodní-
ka, řebříček a petržel. Hrst těchto zelin čistě vypereme, na
drobno usekáme a dáme do bledé, řídké, mastné jíšky, nechá-
me asi 5 minut dusit a pak to vlejeme do hrachové vody a ne-
cháme vše řádně povařit. Kdo chce, může vposledu dát něco
mléka a jeden žloutek.“

KARBANÁTKY BRAMBOROVÉ (OPEČENKY)

„4-5 vařených bramborů třebas od druhého dne nastrouhá-
me, dáme na vál, k tomu přidáme 1 celé vejce, 2 lžíce rozpuš-
těného másla, něco soli, tlučeného květu marjánky, 2 lžíce
mléka a 2 lžíce mouky. Pak 5 dekagramů dobře očištěných,
uvařených, na drobno nasekaných suchých hub. Když by to
bylo příliš řídké, přidáme strouhanou housku neb mouku, to-
lik, abychom mohli tvořit malé podélné neb kulaté řízky. Ty
pak obalíme strouhanou žemlí a dáme na pěkně rozpálený
omastek péci do červena.“

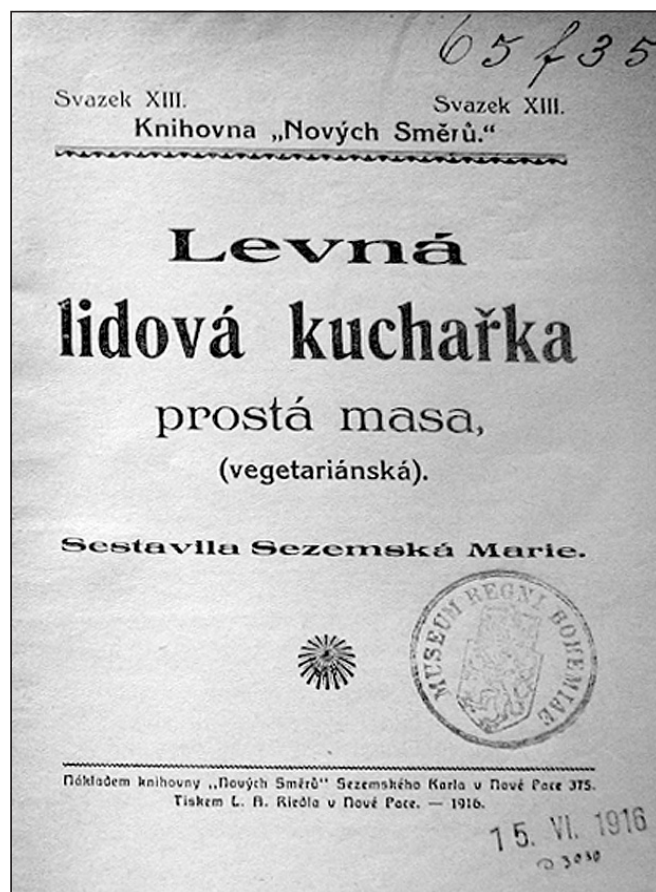
CELER NAKLÁDANÝ

„Vyprané celerové hlízy na měkko uvařené ochladíme stu-
denou vodou. Necháme oschnouti, rozkrájíme v kamenném
hrnci, hezky prosolíme a opepříme tlučeným pepřem, zalije-
me vinným octem a troškou oleje. Hrnek dobře přikrytý
uložíme do chladné místnosti.“

TVAROHOVÝ PUDING

„1/2 kilogramu tvarohu dobře utřeme se 4 celými vejci,
pak přidáme 7 dekagramů másla a 1/4 kilogramu krupice, též
trochu soli a vše se 1/2 hodiny míchá. Pak čistě vypraný bílý
ubrousek vymažeme omastkem, houskou strouhanou vysype-
me a upravenou masu do něho vložíme volně. Křížem zaváže-
me rohy ubrousku. Nyní vezmeme čistou vařečku, prostrčíme
ji tak, aby ubrousek na ní visel, a takto upravený volně dáme
do slané vařící vody 1 hodinu v páře vařit. Po uplynulém čase
vyklopíme, posypeme smaženou houskou a omastíme
máslem.“

*Reprodukce vegetariánské kuchařky. Předmět zapůjčen ze
sbírek Národního muzea v Praze.*

Matyáš Bernard Braun v Miletíně

Miletínské náměstí krásí nejen pomník K. J. Erbena a jezdecká socha sv. Jiří, ale také morový sloup s krásnou sochou P. Marie. Je umístěná vysoko nad rušnou křižovatkou a tak uniká pozornosti turistů. O vzniku tohoto uměleckého díla psal už miletínský historik Jan Nepomuk Lhota v knize Miletín nad Bystřicí.

Původně stál na tomto místě pranýř. Roku 1735 se miletínští měšťané rozhodli postavit místo něho sochu P. Marie. 12. srpna 1735 podali proto žádost k apelačnímu soudu na Pražském hradě, aby získali povolení přenést pranýř na jiné místo. Tehdejší úřady pracovaly rychle; žádosti bylo vyhověno dekretem ze dne 29. srpna 1735. Byla vyspána sbírka dobrovolných příspěvků, do níž vydatně přispěli hrabě Jiří Fridrich z Oppenrdsorfu, farář Josef Sopoušek, správce panství Josef Václav Zuber a celá obec. Sochu vytvořil slavný Matyáš Bernard Braun. Stejně jako sochu sv. Gotharda na Tašenberku na kraji Miletína, r. 1727 sochu P. Marie v Jaroměři a nádherná sochařská díla pro hraběte Františka Antonína Šporka v Kuksu. Socha P. Marie v Miletíně byla r. 1864 pozlacena, což vykonal miletínský malíř Kolář. Náklad byl opět uhrazen dobrovolnými příspěvky.

Město Miletín, proslavené K. J. Erbenem, má široké kulturní zázemí. Pocházel odtud i básník méně známý, František Rejl (23. 4. 1921 - 12. 3. 1992). Neměl lehký život. Po studiích v Nové Pace a totálním nasazení za okupace vystřídal několik zaměstnání v Praze. Jeho citlivé srdce zůstalo ale v Miletíně, kde spolu se svými sestrami pečoval o matku až do její smrti r. 1969. Sbírký „Intimní pastorely“ a „Život a smrt“ překypují vroucím citem, vděčností za dar života a láskou k rodnému Miletínu.

Jeho básně provázely jemnými lyrickými kresbami věrný přítel, také miletínský rodák, absolvent hořické sochařské školy, malíř a grafik Jaroslav Šulc (15. 12. 1900 - 22. 3. 1981). Cyklus básní „Život a smrt“ zhudebnil další z Rejlových přátel, skladatel Karel Schejbal.

(Po největším požáru Miletína v r. 1846 - kdy „Město jakoby zmizelo; jen holé návrší, na němž stálo, bylo vidět...“ J. N. Lhota)

**Ty tam jsou domy s podloubími,
s průčelím umných lomenic
Zmizela kašna, její rýmy...
náměstí vzalo novou líc
Kdo dnes ví?, tápeš myšlenkami
a v duši stín tě zabolí
Kde bývaly dřív masné krámy,
radnice, rybník s topoly?
Jen morový sloup - svědek - stojí
s Madonou tváří na východ
Tak prý kdys odvrátila v zbroji
nájezdných Prajzů temný brod
Tak zůstala a něžnou dlaní
jakou jen Braun jí uměl dát
na město skládá pozhřebání...
Buď pozdravena tisíckrát!**

(František Rejl, ze sbírky: „Miletín za mládí K. J. Erbena kolem roku 1830“ připsané: Rodnému městu Miletínu k 850. narozeninám v roce 1974)

Soutěžíme s Českým rozhlasem Hradec Králové

„Tři oříšky od Elišky
- aneb za krásami Hradce Králové“

Víte že

- ▶ oblast v okolí současného Hradce Králové byla obydlena již v době prehistorické?
- ▶ ve třináctém století byl postaven nový gotický královský hrad, kde často přebývali Přemyslovci?
- ▶ Václav II. ustanovil Hradec za část věna českým královnám?

Pokud tohle všechno víte, pak se určitě rádi zapojíte do soutěže Českého rozhlasu Hradec Králové, které startuje od pondělí 2. července. Kromě toho, že vám přiblížíme bohatou historii města a zavedeme vás do míst, kam se návštěvník nikdy nedostane, budete mít ještě šanci vyhrát zajímavé ceny.

Připraveny jsou pro vás fotoaparáty, mp3 přehrávače a rekreační pobyty.

Stačí, když budete pozorně poslouchat Český rozhlas Hradec Králové a správně odpovíte na otázky, které ve vysílání zazní během odpoledního vysílání. Náповědu už ale uslyšíte během dne. Pokud chcete vyhrát zajímavé ceny, pak se vám tedy vyplatí poslouchat Český rozhlas Hradec Králové po celý den.

A kde nás naladíte? Na frekvencích 90.5 pro východní Čechy, 95.3 pro Královéhradecko a 96.5 pro Rychnovsko FM a nebo na internetu

WWW.ROZHLAS.CZ/HRADEC

Další podrobnosti o soutěži se dozvíte jak z našeho vysílání, tak i na našich webových stránkách.

Predikát Kryštofa Haranta

„Nejistota lidského života a nestálost světového dění vede k tomu, že všem lidem, zejména výše postaveným, je užitečné znát, co se kde stalo v minulosti, ať už jde o příklady dobré nebo varovné. Kdyby nebylo paměti, nebylo by zkušenosti a tak od předků můžeme získat mnohé poučení.“

Tato pozoruhodná slova, do té míry nadčasová, že se zdají jako šitá na naši současnost, napsal již před čtyřmi sty lety všestranně nadaný a vzdělaný renezanční šlechtic Kryštof Harant z Polžic, Bezdružic a na Pecce. Nad tím souslovím jsem se často zamýšlel a vždy jsem litoval, že do něho nepatří také Bělohrad - vždyť byl i pánem podstatné části Bělohradu a hned po Pecce máme i my Haranta za svého. O existenci Polžic a Bezdružic díky predikátu Kryštofa Haranta ví každé malé dítě. Když jsem se ale začal o Harantův původ zajímat, zjistil jsem, že je v nich památek na Kryštofa Haranta poskrovnu. Jak to tedy je s Harantovým původem?

Kryštof Harant se s největší pravděpodobností narodil r. 1564 na hradě Klenová nedaleko Nýrska a Janovic nad Úhlavou v jižních Čechách. (Přesné datum se dosud nepodařilo zjistit.) Ten hrad koupil Kryštofův otec Jiří roku 1553 od nejvyššího sudího pana Adama ze Šternberka.

Rod Harantů odvozoval svůj predikát od staré české vladyské, později panské rodiny ze vsi Polžic a Bezdružic v plzeňském kraji. Ovládal tady dvě sídla: Polžice a Bezdružice. Obě tvrze na Tachovsku kdysi náležely údajným nejstarším předkům harantovského rodu - totiž jakémusi Buškovi z Bezdružic a Harantovi z Polžic. Tvrze již dávno změnily majitele, ale tradice měla magickou moc a otec Kryštofa Haranta neměl důvodu ji porušit. Pobýval na svém novém zakoupeném hradě a památku svých dávných předků ctil mj. tím, že ke svému jménu podle starého zvyku připojoval i jména tvrzí dávno odprodaných jiným vlastníkům. Z toho vyplývá, že Kryštof Harant neměl k oběma obcím svého predikátu žádný bližší vztah, neboť nebyl jejich vlastníkem. Pojďme se podívat, jak tyto obce vypadají nyní.

Polžice: Obec je od r. 1947 rozdělena na Dolní a Horní Polžice. Horní Polžice má 9 domů a 33 obyvatel. Je to nejmladší ze všech vsí na Bezdružicku a byla poprvé zapsána až v roce 1838, více než 200 let po Harantově smrti, proto bychom tady stopy po Harantovi marně hledali.

Dolní Polžice: V roce 1930 měla 15 domů a 87 obyvatel, v roce 1961 osm domů a už pouze 7 obyvatel. Nejstarší zprávy jsou z roku 1227, ze vsi odvozovali svůj rod rytíři Harantové, kteří ji i s tvrzí vlastnili. Po nich se dostala do držení Švamberků a od roku 1548 až do konce feudalismu byla součástí bezdružického panství. (Tedy v roce 1564, kdy se Kryštof Harant narodil, Harantové už dávno neměli tvrz v držení). Vrchnost zde měla mj. i ovčín. Po roce 1963 se stala osadou Bezdružic. Osada je maličká, stopy po Kryštofu Harantovi bychom nenašli.

Bezdružice: Nejstarší písemná zmínka o původní vsi pochází z roku 1227. Bušek, nositel rodového znaku kohouta, vze-

šel z rozvětveného rodu Polžických z Bezdružic a bývá považován za možného předka rodu Harantů z Polžic a Bezdružic.

Obec měla v roce 1930 188 domů a 1066 obyvatel, v roce 2001 182 domů a již jen 847 obyvatel. Na náměstí se nám vlevo otevře impozantní pohled na bezdružický zámek, několik kroků od náměstí je zajímavý kostel Nanebevzetí P. Marie. Upomínku na Kryštofa Haranta najdeme na zámku a rozsáhlou stať o Harantovi mají Bezdružice na internetu.

Zato v poměrně obsáhlém turisticko historickém průvodci Konstantinovy Lázně a okolí, kde jsou obě obce i se svým okolím popsány, se s Harantovým jménem nesetkáme.

Obec, která se pečlivě stará o zachování památky na Kryštofa Haranta, je Pecka. Velkou péči věnuje údržbě hradu i zachování všech památek na tuto zcela výjimečnou postavu naší historie. Pecka je na „svého“ Kryštofa Haranta právem hrdá.

Své právo na to, hlásit se ke jménu Harantovu, má však i Bělohrad. Harant nebyl jenom pánem na Pecce, ale i v Bělohradě. Sňatkem se svou druhou ženou, Barborou, vdovou po Janu Škopkovi z Bílých Otradovic, vyženil polovinu hradu a městečka Pecky, Nový dvůr, díl Nové Vsi, kostelík Byšický a část panství novovesského, s třetí manželkou, Annou Salomenou, pak druhou polovinu hradu a městečka a druhou polovinu peckovského zboží a statků - řadu dalších vsí, mlýnů, lesů a rybníků. Kryštof Harant se tak stal majitelem Pecky a podstatné části Bělohradu až do své smrti.

Harantův klavichord na hradě Pecka

Bělohradem vedla také Harantova cesta na popraviště a ulice, kterou projížděl, je nazvána Harantova. A tak si vždy říkám, že by v Harantově predikátu slušelo Bělohradu místo vedle Pecky více, než oběma obcím, které se tam ocitly jen díky rodové tradici. (Ostatně v roce 1589 po svatbě s Evou Kateřinou Černínovou z Chudenic byl také uváděn v tituláři přídomkem „v Touškově nade Mží“.) Historii nelze měnit, ale vedle Pecky by měl Bělohrad v Harantově predikátu větší opodstatnění, než obě předešlé obce.

Výjimečnost Harantovy osobnosti si zaslouží uchování na věčnou paměť.

Harantova obdivuhodná všestrannost.

Kryštof Harant se dožil jen 57 let života. Jak známo, byl popraven po bitvě na Bílé hoře společně s ostatními 26 českými pány na Staroměstském náměstí dne 21. června 1621. Tragická a potupná smrt není však tím jediným, čím Harant vstoupil do historie, a není znám jen jako pouhá oběť meče kata Mydláře. Dodnes udivuje svým všestranným nadáním, vzděláním a uměním.

okouzloval své okolí jako milý, vtipný a duchaplný společník.

Ženatý byl celkem třikrát. Během svého prvního manželství s Evou Kateřinou Černínovou z Chudenic se zúčastnil v roce 1593 tažení do Uher proti Turkům. Zkušenosti, které tam získal, využil v průběhu českého stavovského povstání.

Po smrti Evy Kateřiny podnikl poutnickou a kající cestu do Svaté země - Jeruzaléma, aby v náboženském rozjímání zapomněl na svůj žal. Cesta to byla úmorná, namáhavá a krajně nepohodlná. Podnikl ji koňmo se svým švagrem, mladičkým Heřmanem Černínem a jedním služebníkem. Později ji popsal v cestopise Putování aneb Cesta z království Českého do města Benátek, odtud po moři do země Judské a dále do Egypta a potom na horu Oreb, Sinai a sv. Kateřiny v pusté Arábii. V Jeruzalémě byl Harant pasován na rytíře Božího hrobu. Ilustrace, kterými spis opatřil, svědčí o tom, že byl také nadaný kreslíř. Cenné obrázky, kterých je v cestopise kolem padesáti, kreslil vesměs sám a mnohdy zpaměti. Tato kniha patří dodnes k nejzajímavějším zjevům naší staré literatury.

Počátkem 17. století byl povolán ke dvoru císařem Rudolfem II., který jej za jeho dřívější zásluhy jmenoval komořím nad stříbrem. Dvorská služba mu poskytovala dosti času k pěstování zamilovaných věd a dopřála mu hodně příležitosti, aby mohl ukázat své všestranné schopnosti. Psal i latinské básně, které byly tak krásně a pravidelně stavěny, že Eliáš Nysselius nazval Haranta podporou klesající latinské literatury.

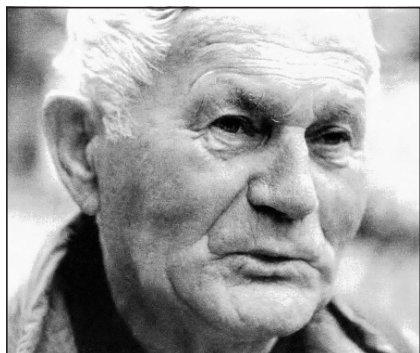
Byl také fyzicky velmi zdatný. Byl výborným běžcem, jezdcem na koni, plavcem, znamenitě šermoval. Když se na lodi začali námořníci koupat, skákal i on z velké výšky z paluby do moře, obeplul loď a po laně se vyšplhal zase na loď.

Proslul také jako hudebník a skladatel. Zatoužil mít na svém hradě podobnou kapelu, jakou viděl u dvora. Sestavil ji z lidových hudebníků a pěvců z okolních vesnic a osad. Místem jejich produkcí byla nejčastěji veliká hodovní síň ve druhém patře hradu.

Byl v zahraničí i u nás známým a uznávaným skladatelem hudby vokální i nástrojové.

Jeho moteta a pětihlasá mše patří nesporně k vrcholům tehdejší hudební tvorby. Svým dílem je u nás Harant technicky nejvyspělejším polyfonikem. Škoda, že se z některých jeho skladeb dochovaly pouze fragmenty.

Bohumil Hrabal a Lázně Bělohrad

V červnu roku 1992, v době voleb do Federálního shromáždění, jejichž výsledek nakonec přinesl rozdělení Československa, navštívil bělohradské lázně spisovatel Bohumil Hrabal. Jak prožíval pobyt v lázních a období voleb v době před 15 lety, popsal v jedné ze svých povídek. A na to, jak slavného spisovatele provázel po okolí, zase zavzpomínal MUDr. Michal Paďour.

Vzpomínka MUDr. Michala Paďoura

S panem Hrabalem jsem se setkal v červnu r. 1992, byl v té době v lázních na léčení, lázeňský pobyt mu zprostředkoval můj bratr, který Bohumila Hrabala léčil v Praze. Před tím jsme se již znali z hospody U Tygra, kam jsem jako študák občas zašel na „nejlepší“ plzeňské v Praze a Hrabal tam byl štamgastem. Tehdy jsme se domluvili, že se v Bělohradě potkáme.

Toho krásného skoro letního dne jsem ho naložil do auta a projížděl jsem s ním okolní vesničky, jeli jsme se podívat na Dolní a Horní Javoří, zastavili jsme na Pecce, byli jsme na Byšičkách. Cestou jsme si hodně povídali, byl jsem nadšen, že Hrabalovo „pábení“ mám z první ruky, jeho imaginace je mi velmi blízká. Hrabalovy knížky jsem hltal, navíc byly vždycky trochu v konfliktu se socialistickým pojetím kultury, ale jak říkal sám Hrabal „je málo takových socialistů jako jsem já, kterej strávil léta na Poldince milujíc všechny ty taviče, bývalý právníky, doktory, fabrikanty, zemědělce označené za kulaky a nejvíc milujíc svačinářku, která se každý den v jistou chvíli objevila, aby nám rozsvítila to jinak mírně trudné dopoledne“. Vyprávěl jsem mu různé bělohradské historky, které potom on přetavil ve jménu své imaginace a zmínil ve svých posledních dílech.

Setkání s ním bylo fantastické, ale náročné zároveň, chvílemi vedle mě jenom seděl uzavřen do svého psyche a jenom jsem slyšel, jak skřípe zuby, vycítil jsem, že je chvíle na pivečko, tak jsme zastavili na Pecce na Novopacké, a to přineslo úlevu do jeho geniální a častými depresemi zužované mysli. On své krasosmutnění opravdu žil.

Druhý den jsme jeli na Kuks, nikdy nezapomenu, jak stál před Braunovými sochami v Betlémě zadumaný dlouhou dobu na jednom místě, v té chvíli se setkaly duše dvou geniů, bylo třeba jim dát klid. Po chvíli za mnou zcela vyčerpaný přišel do auta, to jsem zase cítil, že je šťastný, potom rychle usnul, vzbudil jsem ho až před Bohumilkou, kam šel na oběd. Zřejmě nezůstalo pouze u jednoho pívka, protože ten den měl jít k druhým demokratickým volbám v nové republice, moc se na to těšil, měl sice jasno koho volit, ale už to odpoledne prostě nějak nestihl. Byl sice nadšen, že v Bohumilce potkal lidi své krevní skupiny - místní štamgasty, se kterými nemusí vést chytré řeči, ale současně soužen „že toto byl zase zásadní chybný úkon, který cítil jako ropuchu druhý den potýkající se s kocovinou“... třeba i toto dodatečně vnímal jako tíhu na své mysli, která ho potom osudného 3. února 1997 převážila z okna ortopedie Na Bulovce.

Úryvek z povídky Bohumila Hrabala:

Jako dítě jsem zažil rozpad imperia Rakouska Uherska, v roce dvacet, když jsem šel ze školy, tak z krámu pana Nováka na náměstí vyběhli kupečtí mládenci a zahazovali rakouské šestáky, letěly slunečním vzduchem a padaly a kuláčely se po chodníku, klečel jsem, taková rozhazovačnost, povídám si, a nasbíral jsem plné kapsy těch propadlých mincí... poslední zbytky starého Rakouska... A pak jsem zažil rozpad imperia Velké Británie, koloniální Francie... a není to dávno, kdy za Gorbачova a jeho vlády nastal i rozpad Sovětského svazu, a teď zděšení nasloucháme a díváme se v televizi, jak se rozpadá i ta Titova Jugoslávie...

A já jsem jel do Lázní Bělohrad se léčit, otékají mi nohy a bere mi hlava

a játra... a tolik procedur mi dali tam sestřičky do těla, a parafínové léčby loktů a kolen, a sirné koupele, a vířivé bublající lázně mi zvyšovaly šumění v mozku, a strašlivé masáže krku a páteře a hlavy právě tam, kde jsem měl prasklou lebku, patrnou fizuru, střepinky kostiček se mi rozsely před třiceti a více lety plenou mozku... a sotva to utichlo, znovu prsty masérky mi vzbouřily rozsev tak, že už nespím vůbec... i to moje imperium se rozsypává, nechce se mi žít... i to moje srdce mi bolí... i u mne nastává Itio in Partes tak, jak se rozpadla větší část Evropy po třicetileté válce mírem vestfálským, tak se rozsypávám, cuius regio eius religio... jsem starý pán a co se dá dělat...?

Volební lístky jsem si vzal s sebou, abych volil v Lázni Bělohradu, ale když

jsem četl v Lidových novinách, že já, Bohumil Hrabal spisovatel jsem řekl v Kersku v Hájence, že budu volit číslo dvacet čtyři... tak jsem ani k volbám nešel, chodil jsem odpoledne na pivo do restaurace Bohumilka, pil jsem Trutnovské pivo, někdy i vyjetý olej Fernet Branku, skamarádil jsem se se štamgasty, když se dozvěděli, že jsem svačil jogurt tam v jídelně lázní, a že je mi špatně, tak mi štamgasti poslali tuplovanou Fernet Branku, kdo to kdy slyšel pít jogurt? A já jsem chodil na procedury, navíc mi předepsala paní primářka magnety, ležel jsem na zádech na elektrických výhřevných kamnech, pak jsem musel na tělocvik, musel jsem si vzít ponožky a úbor, hned po parafínu docela rozpařený jsem šel do tělocvičny, ležel jsem v trenýrkách na igelito-

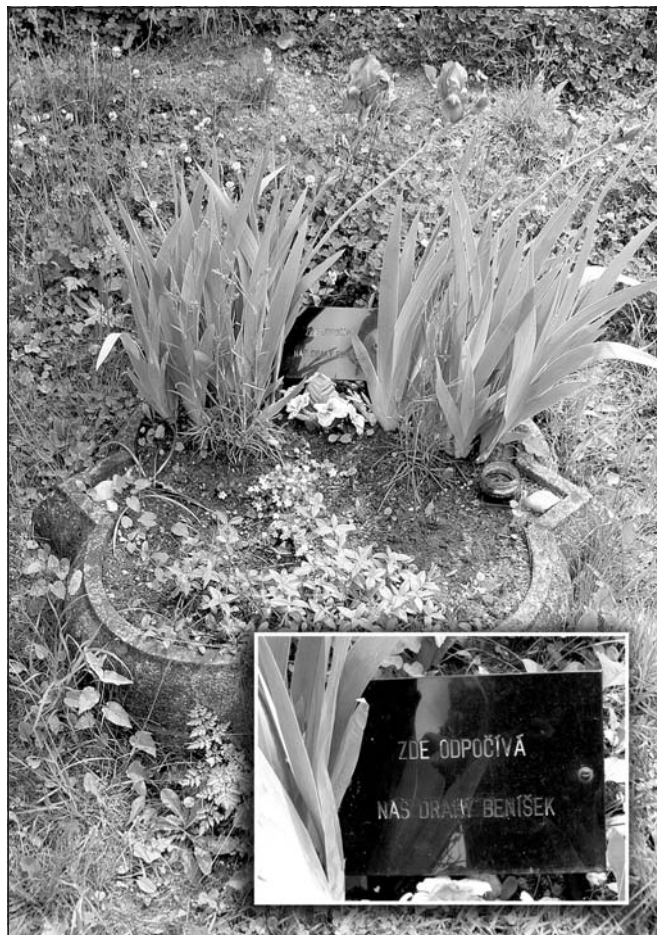

Hrob MUDr. Frátera

vém kanapíčku a byla mi zima, sestřička mi řekla, že venku má být pětadvacet stupňů, že je teplo... povídám, ale teď tahne od vody z lesa studený vánek, ale sestřička se mnou cvičila, a levou nohu a pravou nohu... a pojedeme jakoby na bicyklu... a tělocvična byla plná krásného ženského hlasu, druhá sestřička nahrála povely ke cvičení na magnetofonový pásek... a já jsem se ozval... ale mně je zima, dveře na chodbu ze šatny jsou otevřené... A sestřička se něžně rozkřičela... ale to musí být, přece nebudeme tady čuchat ty vaše spodky, a ty vaše ponožky, a ty vaše košile a ty vaše džínsky... a teď si lehneme na záda tak... a teď znovu nohama jako když jedeme na bicyklu... A tak jsem místo na cvičení raději šel do Bohumilky na Fernet Branku a četl jsem troje noviny i po volbách. Včera jsem ještě věřil, že to Občanské hnutí vyhraje... ale opak byl pravdou, dopadlo to tak, jako mí kocouři, rozbití a zbědovaní průjmem a kočičím morem... to naše OH nedostalo ani 20 %, zatímco Mečíř dostal procent sedmdesát... a Jirka Dienstbier na té fotografii po volbách vypadá jako po vyřezání, jako po kůzlotech... a tak jsem se poprvé vydal do Bažantnice, vychutnával jsem hořce, že ty volby vlastně prohrál nejen prezident, ale i to Snění o Evropě, že tedy nastane i v Československé republice Itio in Parte, že to po volbách taky bude maličký mír vestfálský, že pana presidenta impérium se rozpadne tak, jako kdysi Rakousko, Velká Británie, Francie, Sovětský svaz a teď i Jugoslávie... Pan Kňazko bude mít pravdu, že bude třeba maličké, kosmetické úpravy... a Mečíř může se smát, jako farář u Svatého Dominika, jako účinném Bing Grosby... A belhal jsem se na počest prohry mého koně pana Dienstbiera, mé krasavice paní Burešové k lesnímu rybníku... a došlo mi, že vlastně tím, že Jirka Dienstbier a prezident prohráli volby, tak je vyhráli a Snění o Evropě a Světě půjde dál... tak jako Kristus, tak jsko všichni ti, jejichž výhra se sestává jen z pití... Václav Havel, ten, který do politiky vnesl lyriku, tak je vítěz tak, jako ten jeden z rabínů v haličském městečku, kterého nejvíce pomlouvají, tak jako je ten pravý vedoucí obce...

V kameni vytlačená kolena poustevníka na Byšičkách

Hrobeček pejska Benýška

A stál jsem nad lesním bažinatým rybníkem, který obklopovaly stromy, ve kterém kvetly lekníny a stulíky, a jak mi říkali, ve kterém se utopila krásná hraběnka i se svým ještě krásnějším koněm... A odpoledne přijel pro mne mladý muž, syn mé lékařky, a jeli jsme autem se podívat na pouť v Kuksu, na hrad Pecku... byl jsem zděšen monumentalitou těch hradů, které se podobají Zámku pana Kafky, hradu Friedlantu, který inspiroval Franze i k jménu ženské hrdinky Frýdy... A pak jsme jeli na hřbitov v Byšicích, tam u kostela byl pískovcový kámen, deska, do které byla vytlačena kolena poustevníka, který se tam modlil vkleče za odpuštění hříchů celého kraje, a mladý muž mi ukázal náhrobek paní básnířky Mašínové a hudebního skladatele Moora a potom mi ukázal to místo, které si koupil pan doktor Fráter, který tady bude pochován, už jednou umřel, ale včas odkopl víko rakve a ještě je na světě... ale tam v hlavách svého budoucího hrobu, hned za plotem, tak tam je hrobeček jeho psíčka Benýška, každý den mu tam dávají květiny... a jednou až pan doktor v Lázních Bělohradu umře, tak jej pochovají tak, že hlavami se budou dotýkat on, a jeho už dávno pochovaný psíček... Když jsem odjížděl z Lázní Bělohradu, tak mi řekli, že Benýšek už nebude sám, pan doktor Fráter včera zemřel... Tak jako ve Vrcholových Janovicích, za hřbitovní zdi tam v zahradách zámku spí pod náhrobními kameny psi a koně baronky Nádherné, té, které byla přítelkyní básníka Karla Maria Rilkeho... A ve Škvorci za hřbitovní zdi 13. června tohoto roku, v rakvi byla pochována Česká literatura sice bez furgonu a bez funebráků, ale zato s pohřební hostinou a potom i nekrology v pražských novinách, s fotografiemi rakve vrchovaté knížkami a knížečkami, které umřely, protože je nikdo nechtěl kupovat... tak jako za starého Rakouska byl pochován sebevrah, ve vší tichosti a na místě zvláště odlehlém.

„Život je cesta, která nás vždy dovede domů, ať vede, kudy chce.“

Herman Melville

„A kdybych ve světě Bůh ví kam zašel, tu cestu k domovu vždycky bych našel.“

Karel Václav Rais

Řada pohádek začíná slovy „Byl jednou jeden...“

Většinou to byl král, jenž měl tři syny nebo tři dcery.

Tahle slova mě vrací do imaginární krajiny dětství pokaždé, kdykoli si na ně vzpomenu. Krásně se při nich usínalo...

Takže: Byl jednou jeden cestář, který měl dva syny a šest dcer. Všichni se tísnilo v malebné roubence na konci vesnice a málokdo z okolí tušil, jak se tam jenom tolik lidí poskládalo. Nikdo si tím ale hlavu nelámalo, neboť tehdy to nebylo nic neobvyklého.

Ten cestář se jmenoval **Ladislav Sedláček** a kromě řemesla ovládal i několik hudebních nástrojů. Hrál na saxofon, klarinet, zkoušel i trubku, královským nástrojem pro něj byla tahací harmonika „heligonka“. Na tu hrával hlavně po hospodách, s dalšími instrumenty jezdil po vesnických zábavách s lukaveckým kapelníkem Šafránkem. Pracovní nářadí bylo prostší; kárka s pískem, lopata, basa lahvového piva a placatka rumu. Pan cestář totiž - řečeno dnešní terminologií - úzkostlivě dodržoval „pitný režim“. Nejen při zasypávání výmolů a rovnání hrbolů na vozovce, která až do poloviny 50. let 20. století byla přírodní, šterko-písková, ale i večer, v hospodě. Samozřejmě s kumpány a harmonikou.

Kdykoli se z lokálu ozvalo: „*Stíny lesa tajemné, nad tábořištěm sní, v dáli západ zhasíná, v záři poslední,*“ věděl jsem, že pan Láďa Sedláček sedí s harmonikou na svém místě vedle výčepu.

„*Cikánko ty krásná, cikánko malá...*“

Vzhledem k velkému rozsahu tónů v refrénu písně přeskakoval jeho hlas z prsního do falsetového rejstříku, s každým dalším pivem bylo jeho jódlování pronikavější, takže to v lokále vypadalo jako v nějaké hospůdce v tyrolských Alpách.

Jeho věrným průvodcem byl pan Chudoba z Chotče, také cestář, který kulhal a chodil o holi, ale ten ani nezpíval ani na nic nehrál, přestože - došlo-li k nějakému průšvihovi kvůli pitnému režimu - vždy říkal: „Já nic, já muzikant...!“ Byla to nerozlučná dvojka, jeden bez druhého neudělal ani krok, obzvlášť, bylo-li už piv a rumů víc. V takovém případě seděl pan Sedláček bez pohnutí u stolu a chvíli co chvíli jedním dechem vykřikoval cosi, čemu jsem jako dítě nerozuměl:

„*Jarkahátlebrádlekvavkačubkafenka...*“

Teprve o mnoho let později mně to kdosi vysvětlil; Jarka Hátle byl chlápek, co žil s družkou Mánkovou a v létě dělal plavčíka a půjčoval lodičky na Hlubokém. Ten měl dceru Hátlovou, jež měla za svobodna s Bráblem, číšníkem z chaty na Nebesích, dítě jménem Hátle. Odtud tedy jeho druhé jméno Brádle. U Mánkové pak žil Antonín Kavka, studnař a worko(alko)holik, což byl de facto Hátle-Brádleho otčím. Je to trochu složité, ale taková už tenkrát byla doba. Když to ale Sedláček ze sebe vystřelil jak z kulometu, znělo to jako z pohádky.

Jednou si Hátleho, který hrál také na klarinet, zedníka Faikse, co hrál na basu a harmonikáře Sedláčka pozval do Šárovcovy Lhoty mlynář Zubatý, aby mu zahráli k jeho narozeninám. Že prý jim za to dá mouky, kolik si naberou a unesou. Pánové hráli a pili jako o život, a nad ránem, když se už rozednívalo, Sedláček schoval svou heligonku pod stůl a futrál naplnil moukou. Hátle smutně pohlédl na svůj klarinet a mouku si nacpal za podšívku svého kabátu, Faiks naplnil svůj kontrabas a všichni tři vyrazili k domovu. Most přes Javorku byl daleko, a tak Faiks položil basu přes řeku, že po ní přejdou na druhý břeh. Jenomže milá basa-lávka se nějak zvrtila a všichni tři skončili v řece. S basou, klarinetem i s moukou. Jen cestář Sedláček se usmíval; jeho heligonka odpočívala v suchu a teple nedalekého mlýna. Jestli si ji potom vyzvedl, o tom se již historie nezmiňuje. Ale nechť badatelé badají...!

Jak již řečeno, silnice od křižovatky u Janáků až po Hamerský mlýn byla původně šterko-písčítá. Podkladem byl hrubý šterk, na který Sedláček navážel červený písek z nedalekého Hrádku, kde měl svůj „šutrák“. Na delší a náročnější úseky přijížděla technika, sestávající z lokomobily, což byla pojízdná cisterna s vodou, a parního stroje, který pak mokré písek válcovál (viz. titulní snímek). Na rozdíl od lokomotivy, měla lokomobila všestrannější uplatnění; dalo se s ní také zorat pole nebo vymlátit obilí.

V půli té cesty stávala budka, kam sedláci po ránu sváželi mléko. Jako malí kluci jsme vysedávali na její

betonové rampě mezi hliníkovými konvemi na mléko a pozorovali provoz na silnici. Obvykle za celé odpoledne projelo jen pár motocyklů, máselnic či robotů, tu a tam nějaké to auto či autobus zvaný hurvínek, ale pravidelně cestář Sedláček se svou kárkou s pískem. A zatímco motorová vozidla jezdila v obou směrech, pan cestář jen jedním. Odzdola nahoru ke kostelu. V čase, kdy se pak opačným směrem vracel domů, jsme už dávno spali. Když jsem v podvečer přicházel domů, stála před vchodem kárka s pískem a do ticha šeré ulice se nesly tklivé akordy heligonky a unavený hlas:

„Cikánko ty krásná / cikánko malá / srdíčko ti láska má / nespoutala...“

V době, kdy se začala silnice asfaltovat, parní válec parkoval u mostu před hasičskou zbrojnicí. Když pak kvečeru cestáři odešli domů, vylezli jsme na ten stroj a táhali za lanko vedoucí k siréně. Rozléhalo se to po vsi jako mlhový roh a houkali jsme tak dlouho, dokud se z pekelného kotle stroje nevypařil poslední obláček páry nebo dokud nás někdo nevyhnal.

S asfaltem zlatý věk cestářů skončil. Cesty se ale nezměnily. Jak říkal Melville a Rais. A také Sedláček, jenž se nemalou měrou podílel na tom, abychom se měli po čem k domovu vracet. Protože nebýt cestářů, těžko by někdo napsal: *„Cestička k domovu, známě se vine...“*

Nic se nezměnilo... Jenom cesty jsou jiné - rovné a asfaltové. A nevoní podél nich doušky a šalvěje, nýbrž odpadky v igelitových pytlích.

Povodně na Bělohradsku

Potoky a potůčky Bělohradska nejsou nijak vodnaté a obavu nevzbuzují žádnou, jen Javorka sem tam při jarním tání zvýšenou hladinou řeku připomene a obyvatele na „dolním konci“ vystraší a přesto se v průběhu věků několikrát rozvodnila. Rozvodnila se nejen Javorka, ale i Heřmanka Lány protékající, i Hřídelecký potok, dokonce i nepatrná vodoteč ve Sv. Újezdě pod Straholcem a kupodivu i potok Brtevský letos v květnu.

Brtev 24. 5. 2007

První zprávu o povodni na Javorce zaznamenal v r. 1626 hořický soused Jiří Bubáček v tzv. Kučerově kronice, kde píše, že:

„1626 dne 13. července okolo 24té hodiny bylo veliké hřmání a přival. Ve vsi Lhotě Šárovcově chalupy blízko řeky voda bořila a brala a jinde též mnoho škody udělala.“ Zpráva se týká jen Šárovcovy Lhoty, jíž Javorka protéká, a to proto, že Lhota byla jedním ze statků tehdejšího rozsáhlého hořického panství Albrechta z Valdštejna. Lze ale předpokládat, že obdobně se voda chovala i na vyšším toku u nás, v tehdejší Nové Vsi bělohradského panství, které tehdy jako konfiskát po Petru Škopkovi patřilo Koruně. Rozvodněná Javorka jistě zaplavila přilehlá pastviska a pole, zatopila, možná i poničila některé chalupy. Zasažena zřejmě byla pila pod Javořím, z níž o 30 let později byl postaven podjavořský mlýn, možná některá z hornoveských chalup v prostoru dnešních Flumových sadů a usedlosti na levém břehu v dnešní P. N. Vsi a pak

až panský Dolení dvůr. Samotné městečko kolem obou náměstí a ani Třetí strana tehdy ještě nebyly a místo nich zde byly pouze pastviny.

Další zpráva o povodni se týká Horní a Prostřední Nové Vsi a je obsažena ve staré, dnes pohřešované hornoveské pamětnici, kde je zapsáno: „*Léta Páně 1846, dne 27. ledna bylo takové rozplutí, které již třetí den trvalo a ten den v noci téhož dne 27. ledna bylo už nejhůř. To se naplnily potoky, až za břehy voda vystupovala a šla povodeň hrozná, až to lávky bralo. A že zem zmrzlá nebyla, protože se břehy tuze trhaly. Velkých škod to všade nadělalo. Největší škoda na bělohradsku v Prostředním díle, nový splav vzalo, který byl v roce 1845 nový a z gruntu vystavěný a přes pět set koštoval a r. 1846 ta oprava koštovala ještě víc. A v naši hořenský rychtě potrhala škodlivě mnoho břehů, ale největší neštěstí pro naši obec bylo, že nám to vzalo celou cestu k Šturmovejm a barák Šturmů to podemlelo víc než na sáh pod stodolu a přišlo to až pod chlív drobek. U Záveského zahrady na nákyých 25 kroků dýlky a asi na tři kroky šířky to pryč vzalo*“.

A protože rodina Záveských tehdy žila na čp. 67 a rodina Šturmova vedle v domku dnešního čp. 68, stačilo jen málo a prof. Emil Buchar se v r. 1901 neměl kde narodit.

Povodeň zřejmě byla i na Heřmance a postihla i Lány. Paměť o tom se však nezachovala žádná. Zaznamenáno jen bylo, že byl pobořen silniční most na hrázi u dnešního Kotykova mlýna, pod nímž bylo rybníční stavidlo. A tak tehdejší mlynář Josef Kopecký jistě zažil krušné chvíle, neboť mlýn byl postaven pod hrází tehdy ještě existujícího, rozsáhlého a povodní hroživě přeplněného Řečického rybníka a most, který povodeň bořila, byl a ještě nyní je hned u mlýna.

Další zpráva o povodni v Lánech je z r. 1896 a tehdejší tamní učitel František Lhota zapsal: „*Zdejší obci dlouho v paměti utkví den 29. květen 1896. Před samým polednem tohoto dne počaly se stahovati černé mraky nad zdejší krajinou a v malé chvíli spustil se hustý liják, se kterým tu a tam i ledová kroupa prostříkla. Asi o třičtvrtě po poledni počala mračna řádnouti a déšť ustával. Voda valila se plným potokem a stále ještě stoupala. Tu náhle přihnuly se rozkácené vlny od sousedního Valdova, které široce zaplavily veškeré pozemky podél potoka a vše, co jim v cestě stálo, sebou stáhly. Z vody vystupovala hustá pára, takže se zdálo jakoby v osadě zdejší zuřil požár. Západní polovina školní budovy stála ve vodě, podobně i jiná stavení. Plot ze zahrady školní byl vyvrácen a odnesen. Jeden kamenný sloup v plotě v zemi ulomen a druhý 1 m odhozen od jámy, kde dříve stál. Z toho vidno, jak prudce voda se valila, vlny šplouchaly až do korun stromů okolních zahrad, které vesměs byly vodou zaplaveny. Voda v řečišti vystoupila na 2,12 m. Výšku vody ve školní zahradě na památku vyznačil řídící učitel na dvou sloupech v plotě podél cesty. Průtrž mračen u Valdova, kde i kroupy zle řádily, byla příčinou této prudké záplavy v Lá-*

Most u Kotykova mlýna

nech. Na vsi roztékala se voda směrem k Bělohradu několika proudy po polích a lukách, na nichž veškerou úrodu zničila. Toto hrůzné divadlo trvalo od 1 hodiny asi do 1/4 na 3. hodinu odpoledne a dlužno podotknouti při něm zvláštní hru přírody. Plot kol zahrádky školní, jak svrchu řečeno, byl odnesen, avšak krátce před touto katastrofou zasazená zelenina zůstala na svém místě netknutá, toliko slabý povlak jemné prsti vodou zanesené, ji pokrýval. To vzbudilo ve zdejších občanech, kteří na pozemcích mnoho škod utrpěli, velký úžas.

Velká povodeň byla o rok později v Bělohradě a v hornoveské kronice stojí: „Dne 27. května 1897 v neděli po poledni přiválila se následkem průtrže mračen od Pecky veliká voda, která nadělala na polích, lukách, zahradách, staveních a mostech velikých škod. V Dolním Javoří byl most přes Javorku stržen a odplaven, byly i oběti na životech, neboť na Pecce utonuli dva lidé. Povodňová vlna vznikla protrhnutím hráze peckovského rybníka, který byl přeplněn přívalem vody z průtrže mračen nad Staňkovem, Vidonicemi, Kalnou a Čistou. Povodňová vlna zasáhla Bělohrad jako blesk z čistého nebe, neboť zde bylo pěkné a slunečné počasí. Krátce před povodní asi v 1 hod. po poledni poslal starosta Bělé pan Josef Tauchman do H. N. Vsi posla, jenž na obecním úřadě oznámil hrozící nebezpečí a tak poté bylo vyrozuměno obyvatelstvo H. N. Vsi a posel informaci předal dál do P. N. Vsi a Bělohradu. Hned nato proti toku k Bělé byl vyslán hasič trubač, aby včas občanstvo varoval poplašným zatroubením. Velké množství vody přeplnilo říční koryto a voda potom vnikala do místností a chlévů usedlostí stojících v blízkosti

toku. Nejvíce ohroženy byly hned po toku první hornoveské chalupy čp. 108 a čp. 63 a na protějším břehu čp. 97 a čp. 55, potom o něco níže čp. 110, 116, 48 a čp. 47, Kremličkova továrna, čp. 104, 118 a čp. 134. Přeplnil se též hornoveský mlýnský náhon a voda se přelévala přes jeho břehy. Voda smetla všechny lávky a i most u domu čp. 104. Když voda začala poněkud klesat, šel desetiletý chlapec Jaroslav Najman z čp. 118 po břehu dolů k čp. 120 a podemletý břeh se s ním utrl a chlapec spadl do vody. Proudem byl nesen asi 200 kroků a z vody vytažen hasičem Josefem Sehnalem z Bělohradu, který pro něho do vody skočil a vytáhl na břeh. Byl proto za odvahu hasičským okr. hejtmanstvím a župou hasičskou odměněn pochvalným uznáním.“

Jak se voda projevila po proudu níže v P. N. Vsi, v Bělohradě a D. N. Vsi, o tom se zprávy nedochovaly. Jen výše dosažené hladiny je vyznačena a dodnes ke spatření na nábřeží u lávky vedoucí z Harantovy ulice na Třetí stranu. Na rohovém pískovcovém bloku donedávna stojící stodoly domu čp. 44 v P. N. Vsi u lávky z ul. Harantovy na Třetí stranu. Je na něm přes celou šíři bloku (cca 20 cm) vytesána vodorovná ryska, pod níž je letopočet 1897 a pod ním vytesán nápis VODA FJ.

Kupodivu povodeň zasáhla i Svatojanský Újezd. „...v úterý dne 26. května 1936 došlo na novopacku k povodni. Kolem 2 hodiny odpoledne se nad Novou Pakou začala stahovat mračna a krátce potom došlo k průtrži mračen spojených s krupobitím a hromobitím. Došlo k velkým škodám na majetku a k utonutí dvou děvčátek, ženy stáří 70 let ve Staré Pace. I v Újezdě krátce před 3. hodinou došlo k průtrži mračen s kroupami a rozpoutaný živel začal řádit. Příkopy nestačily odvádět vodu a náves se změnila v jezero. Všude bylo plno krup značné velikosti. Všechna voda se stahovala pod Straholec, kde zábradlí nádrže u Kamence bylo celé pod vodou. Přívál vody se hnál přes dvůr a zahradu domu čp. 31 pana Buchnara, protékal i síní a bytem. Rozvodněný Hřídelečský potok vystoupil ze břehů, vylil se přes most okr. silnice a zalil pole na Malých i Velkých Bořkách. Na „Sekyře“ byly poškozeny brambory rolníka Pavláška, které zčásti byly vyplaveny a z části zaneseny bahnem. Školní děti vracející se z L. Bělohradu ze školy u mostu okr. silnice převážel přes tečící vodu pan Zachoval z čp. 47 na kole. O půl 5. déšť ustal a voda opadla. K vážným škodám nedošlo. Zajímavé bylo, že v L. Bělohradě ani nekáplo.“

No a poslední řádění vody je z doby nedávné. To voda sebraná z Hůry dne 24. 5. 2007 poničila silnici v Brtvi a zatopila pár chalup.

Dnešní Javorka na H. N. Vsi

Proutěné řemeslo

Proutí je ušlechtilý přírodní materiál a ten, kdo s ním pracuje, přejímá často jeho ušlechtilý charakter. Známy bělohradský košíkář pan Gustav Nosek umí o svém řemesle poutavě vyprávět.

Začátky košíkářského řemesla v Lázních Bělohradě lze určit asi do roku 1895, kdy se do chalupy č. 57 na Třetí straně nastěhoval Václav Nosek z Mlázovic, košíkář vyučený v Žamberku a malozemědělec. Pletl košíky pro sedláky i pro domácnosti, proutí kupoval většinou od pěstitelů z okolí Jičina. V roce 1936 si vysázel vlastní prutnici na pozemku vedle rybníka u Kotykova mlýna.

Od roku 1900 se v jeho rodině narodilo postupně pět dětí. Syna Gustava, nar. 1902, poslal otec také na mistrovskou školu košíkářskou do Žamberka, protože už společně vedli košíkářskou živnost. V té době se pletly košíky převážně pro zemědělce, od košíků na brambory až po velké na seno nebo plevy, pro sadaře koše na česání ovoce. Také se pletly nůše s popruhy na záda a „kukaně“ pro slepice na snášení vajec. Z loupaného proutí pak koše na prádlo.

Veškerý sortiment pletl také Gustav Nosek. V roce 1930 získal na výstavě průmyslových a živnostenských výrobků za vystavené výrobky a úpravu expozice 1. cenu a zlatou medaili. Ve spolupráci s dalšími bělohradskými řemeslníky pletl i kočárky, to bylo po roce 1942, kdy poprvé upletl kočárek pro svého syna Ladislava. Z loupaného proutí byly pleteny odpadkové koše na papír, oplétány demižony pro firmu Lokescu do Miletína a další drobné a ozdobné předměty. Za výlohou obchodu na Třetí straně byly vystaveny i barevné sandálky a taštičky z rákosové slámy pro lázeňské hosty.

Václav Nosek ukončil svou košíkářskou živnost v roce 1945 ve svých 75 letech. Dožil se vysokého věku 95 let, jako devadesátiletý ještě tancoval na bále. Gustavovi byl odebrán živnostenský list v roce 1951. Jeho syn Gustav Nosek, nar. 1934, se jako učeň Rubeny Náchod učil šest let ve Zlíně. Absolvoval pak několik zaměstnání a z toho posledního, z Dentalu Jičín, odešel do důchodu. To už bydlel trvale v č. 57 na Třetí straně.

Lidé se na něho obraceli se žádostí o košíky, připomínali, že mají doma ještě některé od jeho otce nebo i dědy. Proutí z malé prutnice po otci sklízel a vozil až do Mělníka, a tak se rozhodl, že to s pletením zkusí. Za života otce nic takového nevyrobil, ale do odchodu do školy hodně pochytil, protože otec pletl od podzimu do jara v kuchyni. Mnoho pomůcek po otci zbylo, něco se pamautovalo a asi geny způsobily, že dnešní košíky, které občas na přání zákazníků uplete, jsou jako od „Nosků“.

Nejen praktické dovednosti, ale i hudební nadání provází pana Gustava Noska životem. Už za studií ve Zlíně hrával s kapelou v hotelu Moskva, později i v Náchodě. V Bělohradě převzal kapelu po Jaroslavu Václavíkovi, hrál v Bohumilce a v sezóně i v Bažantnici. Hebkost a barvy proutí nás přibližují k přírodě a krásné pletené košíky - a u pana Noska i umně upletená sajdky - dosvědčují, že zlaté české ruce stále existují.

Gustav Nosek

Chalupa košíkářů Noskových na Třetí straně

JEŠTĚ JEDNOU PŘIPOMÍNÁME A UPŘESŇUJEME

Redakce Bělohradských listů vyhlašuje

**FOTOGRAFICKOU
SOUTĚŽ**

o nejlepší snímek Bělohradu a okolí

Soutěže se může zúčastnit každý občan, amatér i profesionál, bez ohledu na místo bydliště. Své fotografie - nejvýše **5 ks** - zašlete poštou nebo odevzdejte na **Městském kulturním středisku** (Památník K. V. Raise), **Barákova 3, 507 81 Lázně Bělohrad**.

Na zadní straně fotografií nebo na přiloženém lístku uveďte své jméno a adresu, případně název snímku.

Téma soutěže: **MĚSTO - LIDÉ - PŘÍRODA**.

Formát fotografií od **13 x 18 cm** výše.

Nejlepší fotografie vyhodnocené odbornou porotou budou vystaveny v Památníku K. V. Raise, vítězné fotografie (nebo soubory) budou otištěny v Bělohradských listech. Autoři nejlepších snímků budou oceněni.

Po skončení výstavy budou snímky autorům vráceny.

Uzávěrka soutěže je 27. července 2007

Bez kola ani krok

Na kole jsem se naučila jezdit v devíti letech. Návlek probíhal tak, že mě kamarádi pustili na kole po louce z kopce. Dole byl plot a kopřivy. Před plotem jsem měla zatočit. To nevyšlo. Zlomená plaňka plotu a moje pošlehané nohy byl jediný zápor. Druhý pokus už vyšel. Řídítka se poslušně otočila vpravo, začala jsem šlapat a výcvik byl úspěšně u konce. Kolo ale bylo vypůjčené od kamarádky a já bych ráda své.

Trvalo dva roky než jsem se kola dočkala. Přitom na nové jsem nemohla ani pomyslet. Když už jsem škemrala dlouho, tatínek někde sehnal různé části a vykouzlil z nich funkční kolo. Rám nechal v dílně u nádraží nastříkat, kolo dostalo nové obutí i chromovaná řídítka, byla jsem v sedmém nebi! Svě kolo jsem milovala a nejraději bych s ním i spala.

Jednou jsme se domluvily s kamarádkami, že bychom mohly jet na kolách někam na výlet. Třeba na Pecku. Rodiče nám to asi dovolili - alespoň na žádná kárná opatření po výletě si nevzpomínám - a my jsme jednu krásnou sluneční neděli vyrazily: Jiřina, Zdena, Jindra a já. První kilometr, druhý byl v pohodě. Dost brzy nás šlapání pořád do kopce unavilo a před Javořím jsme se pustily do zásob, které jsme si vzaly na cestu. Jen silou vůle jsme pokračovaly dál. V Bělé u Pecky jsme koukaly jedna po druhé, koho že to byl nápad a jestli by náhodou nebyl lepší nápad jet zpátky. Ale náhodou ne. Jely jsme dál a hlasitým zpěvem jsme si dodávaly sílu pokračovat v cestě. V hospodě pod hradem jsme nechaly kola a posilnily se malinovou. Hravě zdoláváme poslední metry a vcházíme do hradu. Z ochozu se rozhlížíme po krajině. Máme radost, že jsme cestu zvládly a už nám bylo jedno, kdože měl ten hloupý nápad sem jet. Nyní jsme věděly, že jsme ten chytrý nápad měly všechny.

Bělohradské prázdniny

Poslední školní den. Poslední zvonek. A teď už nás čekají dva měsíce prázdnin. D v a m ě s í c e. Převaluji ta dvě slova v ústech jako kus čokolády.

Jen jsem doma předvedla vysvědčení a převlékla se z nových šatů (maminka je došla teprve včera, takže byly opravdu nové) do svých oblíbených „krafasů“, trička a na kolo a ven. Měly jsme s holkama domluveno, že dnešní den oslavíme u Mistrů velkou porcí zmrzliny, a pak budeme kout plány, co zítra. Hned na začátku července přijíždějí naši prázdninová kamarádi z Prahy, Hradce a u takové party není o nápady nouze. Už se těšíme. Ale.

Večer přišla maminka s nápadem, že bych mohla jet k tetě Vlastě. Bydlí u lesa, je tam velký rybník, bratřenci mají loďku. Je to lákavé, ale... mně se totiž nikam nechtělo. Prázdniny si v Bělohradě užiju nejlíp. Jistě to bude jako vloni.

Ráno vstáváme v 6 hodin a bez pobízení jedu na kole k Čeršovským pro rohlíky. Vůně čerstvého pečiva mě vítá. Paní Čerovská v bílé zástěrce a bílé čelence s úsměvem plní sáček křupavými rohlíky. Vchází pan Čerovský s velkým plechem právě dopečených rohlíků, ale i ty moje jsou ještě teplé. Jeden nakousnu, pozdravím a jedu sníst. Za necelou půlhodinku už jsme na tenisových kurtech. Naše pinkání má ještě daleko do opravdového tenisu a když už nás to věčné sbírání míčků unaví, opouštíme kurt (samozřejmě ukázněně zametený) a celá parta se přesouvá na Pardoubek. Plaveme, řádíme u odpočívadla, hrajeme ping pong, karty, honíme se za míčem...

Domů se taky zajedeme podívat. Každý ví, kdy se kde obědvá a prázdný žaludek se sám připomene. Navečer se ještě vracíme ke kurtům. Někdy hrát, někdy jen pozorovat opravdové hráče.

Sedíme na lavičce, povídáme si a vůbec nevnímáme čas. V zahradní restauraci zazní hudba. Taneční večer začíná. Pro většinu z nás je nejvyšší čas jet domů. Nasedáme na kola a rozjíždíme se k domovům s vědomím, že zítřek a pozítří i další dny budou stejně prima jako ten dnešní. Ahoj a zase zítra ráno v sedm. Dobrou.

VOLEJBALOVÁ PĚTASEDMDESÁTKA

Volejbalová parta v 70. letech

Ano, volejbal, jinak taky odbíjená má 75 let od svého zrodu. První kolébka připadla v roce 1932, před pětasedmdesáti léty. O ní hovoří sokolská kronika:

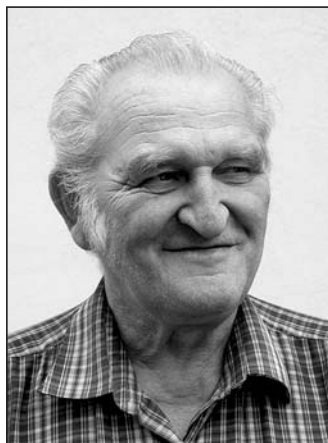
„V roce 1930 v členstvu i dorostu přestovány z her házená a podbíjená. O dva roky později - v roce 1932 házená a odbíjená. 14. srpna tohoto roku konán na letním cvičišti turnaj v odbíjené za účasti 20 družstev. V roce 1933 se hraje 12 utkání a v příštím roce 19. Opět se koná turnaj, na kterém startuje 14 mužstev. Největšího úspěchu docílil herní odbor odbíjené v roce 1935, kdy vítězí v mistrovství okrsku i župy.“

Základní šestku tvořili Václav Špůr, Josef Špringr, Jan Weber, Ladislav Mašek a bratři Jan a Adolf Vojtíškoví, kteří jsou bráni jako zakladatelé bělohradského volejbalu. Datem zrodu je počítán dvaatřicátý rok minulého století. Přišla okupace, válka, Jan a Adolf Vojtíškoví umírají za heydrichiády na popravišti. Volejbal se hraje rekreačně u sokolovny, v zámecké zahradě, za lázněmi, v Prostřední Nové Vsi a tak různě, kde se dá a kde je parta.

O druhé kolébce, o druhém zrodu odbíjené, volejbalu jsem si nechal vyprávět od majitele nejzápadnějšího hostince v Bělohradě, od rozvážného a klidného čtyřiašedesátníka **Jaroslava Leleka**.

On je tím mužem, který byl u obnovy místního sportu pod vysokou sítí.

„V létě se po koupání na Pardoubku chodil hrát volejbal za lázně. To bylo v padesátých letech. O něco později se po cvičení v sokolovně vyrazilo na volejbal za lázně taky. Velkou zásluhu na vzkříšení bělohradského volejbalu měl Bohuš Mencl, ten nás doslova ukecal, abychom s hraním začali. Nám se moc nechtělo, viděli jsme za tím spoustu práce. Jirku Rychtera a mě pozval do schůze výboru tělovýchovné jednoty a tím to vlastně začalo. Za fabriku Náradí se přidal Jarda Mudroch, který byl i prvním naším volejbalovým rozhodčím.“

Jaroslav Lelek

1970 - zleva: kapitán Jirka Rychtera, Petr Skořepa, Martin Šutka, Jarda Lelek, Přemek Vajdl, Jarda Freund, Josef Podzimek a Standa Kunc.

Já začal s volejbalem na packém gymplu, kde fandil tomuhle sportu tělocvikář Cerman. V Nové Pace na gymplu začínali s volejbalem i další Bělohradáci - Vajdl, Šutka, Skořepa, a Lhořák Karel Loner. Když jsme v roce 1970 museli rychle končit s hraním za lázněmi, tak jsme našli azyl za základní školou a u nových bytůvek. Tady na nás koukal z oken svého bytu Standa Kunc, tehdy výborný fotbalista, a začal s volejbalem, který uměl. Jak by ne, vždyť ve Dvoře hrál nahrávače excelentnímu smečáři, pozdějšímu mistrovi světa Josefu Šormovi...“

A víte, kdo z hráčů byl u druhého zrodu bělohradského volejbalu? Jarda Lelek, Jirka Rychtera, Jarda Freund, Vláďa Záveský, Jirka Lejdar, Karel Loner, Jarda Mudroch, Franta Čerovský, Václav Kunt, Láďa Vízner a Láďa Pech. O prázdninách nastupovali i „přespolňáci“ Jarda Špůr a Zdeněk Dejl. Na koho jsme s hostinským Lelkem, dříve šéfem novopacké učňovky, zapomněli, tomu se moc a moc omlouváme.

Jo a můj nesmělý pohled závěrem. Vždycky jsem obdivoval razantní smeče Jardy Špůra, cit pro nahrávku i legraci pro diváky Ládi Záveského, výskoky Ivana Horáčka a Standy Kunce, volejbalovou profesionalitu pozdějšího extraligového hráče Slávie Praha MFF Martina Šutky a jeho bělohradského „dvojčete“ Přemka Vajdla.

Ostatní mně prominou.

Ženy, dorostenci, žáci snad též. O nich někdy přistě.

Zblokováný útok Ivana Horáčka

Středa 23. května 2007

Dětské sportovní odpoledne

POŘADATELÉ:

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ PŘI ZŠ A ZÁKLADNÍ ŠKOLA K. V. RAISE V LÁZNÍCH BĚLOHRADĚ

VÝTĚŽEK ZE VSTUPNÉHO BYL VĚNOVÁN NA SBÍRKU POMOZTE DĚTEM.

CENY VĚNOVALY: CONTINENTAL TEVES JIČÍN, ANENSKÉ SLATINNÉ LÁZNĚ, A. S., DEPRAG CZ, A. S.

Ve středu se konalo sportovní odpoledne. Z mého hlediska to bylo dobré, protože se získávaly ceny. Ale ne zadarmo. Za různé úkoly a sporty. Maximální počet bodů byl osm. Začínalo se štafetou prvních tříd. Následovaly další třídy. Potom bylo volno a hrály se hry a plnily se úkoly. Já jsem měl 6 z 8 razítek. Je také velmi fajn, že se neradoval jen Bělohrad, ale i postižené děti, pro které se vybíraly peníze. Toto odpoledne bylo hezké, i počasí se nám vydařilo.

Jakub Kareš

V pondělí o tělocviku jsme ještě trénovali s paní učitelkou Holubičkovou štafetu. Bála jsem se, že budeme poslední, ale pak jsem si řekla, že přeci jenom nejde o vítězství, že jde hlavně o účast. Nakonec jsme skončili na druhém místě. Což byl hrozně dobrý výsledek, protože jsme běželi ještě s pátou třídou a ti nám dávali hrozně zabrat. Ale ke konci jsme je předhonili, a řekla bych, že jsme jim dali docela zabrat my. Diváci jako vstupné dávali třeba peníze, to byl příspěvek pro nemocné děti. Potom tam byly různé soutěže, do kterých jsme chodili ve dvojicích. Já jsem šla s jednou mojí velkou kamarádkou Haničkou Steinerovou. Bylo to s ní prima. Nakonec jsme dostávali všelijaké ceny. Dostala jsem čtyřbarevnou propisku a zápisník. Pak jsme šli domů. Bylo to super a hlavně jsme si to bezvadně užili.

Anička Jirásková, 4. třída

Za školou se pořádal štafetový běh. Nejdříve běhali žáci prvního stupně a potom druhého. Pro každého tam bylo něco. Malé děti mohly soutěžit i s rodiči. Větší děti si mohly zahrát vybíjenou, nohejbal a přehazku. Také tam byl stánek s občerstvením, ve kterém jsme si mohli něco zakoupit. Odpoledne pořádalo OS spolu s naší školou. Konala se i sbírka pro nadaci Kuře-Pomozte dětem a každý mohl přispět. Můj názor na to je, že to bylo moc hezké a ráda bych i nadále chtěla pomáhat. Myslím si, že kdo přispěl, by zasloužil poděkování.

Maja Kovačičová, 5. B

Představujeme novou bělohradskou autorku Zuzanu Růžickovou

Broumovská rodačka s datem narození jdoucím pěkně po sobě: 5. 6. 78.

Po maturitě na střední zdravotnické škole v Brně pracovala v dětských domovech a domovech důchodců. K češtině a ke slohům ji přivedla učitelka ze základní školy Anna Sedláčková. Mezi její oblíbené knížky patří především detektivky Agáty Christie, díla Radka Johna a Senecy.

Má pětiletou Terezku, osmiletou Danušku a s Antonínem Růžickou i 18-ti měsíčního Toníčka. Bělohradského Tonda Růžíčku, který je o hezkou řádku let starší než ona, poznala Zuzana v Košťálově, kde bydlela se svým předešlým mužem, také zaměstnancem dráhy jako Tonda, přímo v nádražní budově. Vzali se letos 10. března a na svatební hostině u Sehnalů měli plno ajznbůháků.

V současné době je Zuzana Růžicková pracovnící pojišťovny Kooperativa Kapitol Chrudim.

Její verše a fejetony objevil spisovatel Stanislav Rudolf. Zuzaniny verše „Pro Tebe, můj vzdálený“ můžete nalézt v Zrcadlovínách na webovém portálu Pepnet.

Morový sloup

– Zuzana Růžicková

Snad téměř každý, kdo se přestěhoval do Bělohradu už v pokročilejším věku, má potřebu porovnávat lázeňské město s místem, kde se narodil, vyrůstal a nebo trávil své bezstarostné dětství. A takhle je to i u mě. Prvních dvacet let svého života jsem prožila v pohraničním městečku, které je rozlohou malé, ale duchem velké. Žila jsem ve městě, kde stačilo říct, že můj dědeček byl ten a ten, babička šila šaty té a té paní a nebo že maminka byla ta, která pracovala na úřadě, a už všichni věděli, kam mě zařadit a kam patřím. Stačilo říci ve škole sprosté slovo a mamince se to doneslo ještě dřív, než jsem se stihla ze školy docourat domů. Myslím si, že v tomhle směru jsou si všechna malá města, nebo chcete-li velké vesnice, podobná. Vždycky jsem říkala, že mi mé rodné městečko bude chybět. Mýlila jsem se.

Jediné, co mi tu občas chybí, je takové to opravdové náměstí s kašnou, morovým sloupem a vysokými stromy po obvodu. Mého manžela, který je rozený Bělohradák, dokáže děsně naštvat, když místo náměstí řeknu, že je to opuchlá ulice, a nebo místo Javorka prohlásím, že jdeme kolem potoka. On je na své rodné městečko velice pyšný a já se mu nedivím.

Ve svém dětství jsem často utíkala z města do přírody, do lesa, k řece, nebo jen k potůčku za domem. Jedině tam jsem měla klid, čas i chuť přemýšlet o věcech, na které se nedá myslet během běžného, všedního dne.

Když pomínu lázeňský komplex, který vlastně dělá Bělohrad lázněmi, tak je Bělohrad krásné místo k žití. Člověk se tu musí cítit bezpečně a jako doma i kdyby nechtěl. Kolikrát Bělohrad budí dojem, že se ho všecken ten zmatek a spěch netýká.

Není nic krásnějšího, než při pocitu, že člověk potřebuje na chvíli zmizet z reality, sednout na kolo, nebo jen tak procházku, a vydat se třeba na Byšička. Tam opravdu máte pocit, že se čas zastavil. Můžete se posadit a poslouchat ti-

cho, můžete se položit do trávy a dívat se na mraky a zase poslouchat ticho. Ale na tuhle procházku potřebujete čas. Pokud vás čas tlačí, tak stojí za to projít se Bažantnicí. Sice asi narazíte na pár lidí, ale to vám nepokazí pocit klidu. Kdo má to štěstí, že se na procházce může osvěžit z úst lva a nebo koukat na hladinu jezírka a doufat, že uvidí vodníka? Tahle procházka je zvlášť skvělá s dětmi, a když k tomu připojíte povídání o hraběnce, se kterou do jezírka skočil její splašený kůň, a nebo potajmu vhodíte kamínek na klidnou hladinu a budete dětem tvrdit, že to byl vodník, tak věřte, že z toho budou mít takový zážitek, že o tom budou mluvit a mluvit a mluvit.

Myslím, že nemusím Bělohradákům líčit, jaký je Bělohrad, znají ho. Jen si myslím, že na to, co jim Bělohrad může dát, občas zapomínají, a to je škoda.

A jaký je Bělohrad pro mne? Prostě druhý domov, i když nemá Morový sloup veprostřed náměstí.

Chybíš mi

S tvým odchodem jakoby hasla všechna světla,

Květiny ztratily svoji vůni i krásu.

Slunce ztratilo svůj jas.

Zvony na věži odpočítávají pomalu čas, který dělí nás.

Čas, to on je zloděj,

který okrádá nás,

nás zamilované,

bezhlavě a slepě zamilované.

Okrádá nás

o doteky plné touhy a něhy,

o hluboké pohledy z očí do očí

a o slova k tomu nezbytná.

Potřebuji tě,

chci s tebou dýchat,

chci s tebou žít,

smát se,

plakat a snít.

Chci s tebou

Lítat v oblacích

Kalamita 24. 5. 2007 v Brtvi a Dolním Javoří

